

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: Факултет по славянски филологии

Специалност: Български език и литература и история

Специалност: (код и наименование)

СЛ	И	Ф	0	5	0	1	2	5
----	---	---	---	---	---	---	---	---

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина: И 1 0 8 Социolingвистика

(код и наименование)

Преподавател: проф. д.н. Красимира Алексова

Асистент:

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		30
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	15
	Научно есе	
	Курсов учебен проект	25
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	20
Обща извънаудиторна заетост		60
ОБЩА ЗАЕТОСТ		90
Кредити аудиторна заетост		1
Кредити извънаудиторна заетост		2
ОБЩО ЕКСТ		3

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Workshops {информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати}	
2.	Участие в тематични дискусии в часовете	20%
3.	Демонстрационни занятия	
4.	Посещения на обекти	
5.	Портфолио	
6.	Тестова проверка	
7.	Решаване на казуси	
8.	Текуща самостоятелна работа /контролно	30%
9.		
10.		
11.		
12.	Изпит	50%

Анотация на учебната дисциплина:

Лекционният курс запознава студентите с предметната област на социолингвистиката, с някои основни направления в нея, с отношенията между социолингвистиката и различни езиковедски и неезиковедски науки. Разглеждат се базисни понятия в социолингвистиката и се изяснява тяхната същност и специфика. Обучаващите се придобиват знания за значими обекти на изследване в социолингвистиката, за постижения на социолингвистиката у нас и в чужбина, за методиката на емпиричното социолингвистично изследване, вкл. за методите за събиране на емпиричен материал и за неговата обработка и анализ чрез прилагане на постижения на социологията и социолингвистиката. В курса се поставя акцент и върху изследването на връзките между социалната диференциация и речевото поведение в различни ситуации и сфери на общуване. Обсъждат се въпроси, свързани с общественото мнение и с езиковите нагласи. Курсът има и практическа насоченост, защото създава умения за планиране и провеждане на собствено социолингвистично изследване.

Предварителни изисквания:

Студентите трябва да имат знания по фонетика, лексикология и морфология, за да могат да надграждат знания по социолингвистика.

Очаквани резултати:

Въз основа на придобитите знания и усвоената методиката на провеждане на емпирично социолингвистично проучване обучаваните ще могат да реализират собствено социолингвистично изследване, да обработят емпиричните данни от него и да ги анализират от социолингвистична гледна точка.

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Предметна област на социолингвистиката, основни обекти на изследване, връзки с други лингвистични науки, със социологията, социалната психология и др.	2
2	Макросоциолингвистика и микросоциолингвистика. Синхронна и диахронна социолингвистика. Вариационна социолингвистика. Други направления в социолингвистиката.	2
3	Социални общности. Речева (езикова) общност. Социална роля и речево поведение. Комуникативен континуум. Речев репертоар / социално-комуникативна система. Идиолект.	2
4	Социолингвистична интерпретация на формите на съществуване на езика. Структурни форми (формации) на съществуване на езика. Книжовен език/стандартен език, книжовно-разговорна реч, диалект, интердиалект, мезолект, акролект, градски говор, градска езикова норма, койне.	2
5	Неструктурни форми (формации) на съществуване на езика. Социолект, сленг, професиолект, жаргон, професионален жаргон, аргон и др.	2
6	Диглосия. Билингвизъм и полилингвизъм. Ситуации с различни отношения между диглосия и билингвизъм/полилингвизъм. Превключване на кода. Междинен език. Интерференция. Пиджин. Креол.	2
7	Езикова ситуация. Отношение между понятията <i>езикова ситуация</i> и <i>ситуация на езика</i> . Типология на езиковите ситуации. Езиковата ситуация в България, в отделни райони и населени места.	2
8	Социолингвистичната променлива. Видове лингвистични променливи според У. Лабов: индикатори, стереотипи, маркери. Социолингвистическият маркер според вижданията на М. Виденов. Социолингвистични променливи в трудове на български и чуждестранни учени. Социално-демографски характеристики (социална константа) на говорещия, контекстуални стилове (според У. Лабов), тип социална мрежа и др. като независими променливи.	4
8	Методи за събиране на емпиричен материал за социолингвистично изследване. Наблюдение на речевото и на невербалното поведение. Парадокс на наблюдателя. Включено наблюдение. Интервю – видове; специфика на приложението му в социолингвистиката. Анкетно социолингвистично допитване – видове анкети;	4

	класификация на видовете въпроси; приложение в социолингвистиката.	
9	Подготовка и провеждане на социолингвистично изследване: формулиране на целите, темата, предмета и задачите във връзка с избора на метод за събиране на емпирични данни; определяне на обхват на изследването; формулиране на работна хипотеза; изработване на организационен план; реализация на изследването.	2
10	Методи за обработка на емпиричните данни от вариационно социолингвистично проучване. Изследване на връзки между социално-демографски фактори и контекстуални стилове (като независими променливи) и социолингвистични променливи (зависими променливи). Прилаганите в българската социолингвистика методи за обработка на емпиричните данни.	3
11.	Емпирични проучвания на общественото мнение, свързани с езиковата или речевата вариантност. Езикови нагласи (атитюди). Конкретни проучвания на езиковите нагласи в България.	3

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Предметна област на социолингвистиката. Социолингвистиката и връзките ѝ с други научни дисциплини
2	Социална роля и речево поведение. Речева (езикова) общност. Речев репертоар
3	Социолингвистична интерпретация на структурните форми на съществуване на езика
4	Социолингвистична интерпретация на неструктурните езикови формации
5	Диглосия и билингвизъм/полилингвизъм. Ситуации с различни комбинации между диглосия и билингвизъм/полилингвизъм
6	Езикова ситуация и ситуация на езика. Типологически характеристики на езиковите ситуации
7	Социолингвистичната променлива. Видове. Мнения по въпроса
8	Основни социолингвистични променливи в изследванията на български учени
9	Методи за събиране на емпиричен материал за социолингвистично проучване
10	Подготовка и провеждане на вариационно социолингвистично изследване. Подбор на независими променливи (социално-демографски характеристики, контекстуални стилове, тип социална мрежа и др.) и на зависими променливи (социолингвистични променливи)
11	Езикови нагласи (атитюди)
12	Изследвания на езиковите нагласи в България

Библиография

Основна:

- Абазова, Ст. *Българите за жаргона, вулгаризмите и професионалната лексика*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2020, <https://digital.libsu.uni-sofia.bg/bg/v/33751>
- Алексова, Кр. *Езикът и семейството*. София: Интервю прес, 2000.
- Алексова, Кр. *Социолингвистична перцепция, езикови нагласи и социална идентификация по речта*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2016.
- Ангелов, А. *Правилата на езика в столичния квартал*. София: Международно социолингвистическо дружество, 1999.
- Апостолова, Д. *Бургаският език на преселници от Източна Странджа*. София: Ес принт, 2020.
- Байчев, Б., М. Виденов. *Социолингвистическо проучване на град Велико Търново*. София, 1988.
- Виденов, М. *Социолингвистика*. София, 1982.
- Виденов, М. *Съвременната българска градска езикова ситуация*. София, 1990.
- Виденов, М. *Софийският език*. София, 1993.
- Виденов, М. *Езикът и общественото мнение*. София, 1997.
- Виденов, М. *Социолингвистическият маркер. Към теорията и практиката на теренните изследвания*. София, 1998.
- Виденов, М. *Увод в социолингвистиката*. София, 2000.
- Виденов, В. *Диглосията*. София, 2005.
- Димитрова, Е. *Диглосията в гр. Криводол*. София, 2004.
- Каневска-Николова, Ел. *Смолянският градски език*. София, 1998.
- Каневска-Николова, Ел. *Говорът на село Момчиловци, Смолянско – половин век по-късно*. София, 2001.
- Кънчева, П. *Софийският език на преселниците от Западните покрайнини*. София, 2008.
- Лабов, У. Изследование езика в его социалном контексте. – В: *Новое в лингвистике*, вып. VII, стр. 96–182, Москва, 1975, (превод на руски от Labov., W. The Study of Language in its Social Context. – In: *Studium General*, 23, 1970, pp. 30–87).
- Пачев, Ан. *Малка енциклопедия по социолингвистика*. Плевен, 1993.
- Хъдсън, Р. *Социолингвистика*. С., 1995.
- Bayley, Robert, Richard Cameron, and Ceil Lucas, eds. *The Oxford handbook of sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Bell, Allan. *The guidebook to sociolinguistics*. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2013.
- Chambers, J. K. *Linguistic variation and its social significance*. Oxford: Blackwell, 2009.
- Coulmas, F, (ed.). *The Handbook of Sociolinguistics*. Oxford: Blackwell, 1997.
- Coupland, Nikolas, ed. *Sociolinguistics: Theoretical debates*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.

- Hall-Lew, Lauren, Emma Moore, Robert J. Podesva, eds. *Social meaning and linguistic variation: Theorizing the third wave*. Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
- Labov, W. *Language in the Inner City*. Philadelphia, Oxford, 1972.
- Labov, W. *The Social Stratification of English in New York City*. Washington, 1966.
- Meyerhoff, M. *Introducing Sociolinguistics*. 2nd ed. London: Routledge, 2011.
- Milroy, L. *Language and social networks*. Oxford, 1980.
- Milroy, Lesley, and Matthew Gordon. *Sociolinguistics: Method and interpretation*. Malden, MA: Blackwell 2003.
- Stockwell, P. *Sociolinguistics: A resource book for students*. London: Routledge, 2002.
- Tagliamonte, Sali A. *Variationist sociolinguistics: Change, observation, interpretation*. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2012.
- Trudgill, P. *Sociolinguistics: An introduction to language and society*. (4th ed.). London: Penguin, 2000.
- Trudgill, P. *The Social Differentiation of English in Norwich*. Cambridge, 1994.
- Van Herk, Gerard. *What is sociolinguistics?* 2d ed. Malden, MA: Wiley Blackwell, 2018.
- Walker, James A. *Variation in linguistic systems*. London and New York: Routledge, 2010.
- Wardhaugh, R. *An introduction to sociolinguistics*. Oxford: Blackwell, 2006.

International Journal of the Sociology of Language, volume 1999, issue 135 (брой на списанието с трудове по българска социолингвистика)
<https://www.degruyterbrill.com/journal/key/ijsl/1999/135/html>

Допълнителна:

- Алексиева, С. *Езикова ситуация в град Бобошево, Кюстендилско (социолингвистично изследване)*. (Автореферат на дисертационен труд за присъждане на научната и образователна степен „доктор“), 2008.
- Алексова, Кр. Български езиков изток – български езиков запад на базата на данни, представящи езиковите нагласи на съвременния българин. – Материали от Научната конференция с международно участие, 13 – 14 септември 2011 г., ШУ „Еп. Константин Преславски“, (под печат).
- Алексова, Кр. Езикови атитюди, нормативни статуси и социолингвистични маркери. – В: *Проблеми на социолингвистиката. Билингвизъм и диглосия – съвременни проблеми*, т. 7. София, 2002, стр. 127–135.
- Алексова, Кр. За прилаганите в българската социолингвистика методи за анализ на речевата вариантност и за необходимостта от съчетаване на количествени и оценъчни подходи при изследването ѝ. – В: *Език и литература*, 2009, кн. 1-2, с. 79-106.
- Алексова, Кр. За статуса на най-честотните речеви варианти в столичния социум. – В: *Oratio vitae simulacrum*. Словото е отражение на живота. Сборник научни изследвания в чест на 65-годишнината на проф. д-р Христина Станева. Велико Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2009, с. 163-174.
- Алексова, Кр. *Изследвания по перцептуална социолингвистика*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2023.

- Алексова, Кр. Йерархията на социолингвистичните променливи според стратифициращата им сила. – В: *Езиковедски приноси в чест на чл.-кор. проф. д.ф.н. Михаил Виденов*. Велико Търново, 2005, стр. 299–324.
- Алексова, Кр. Корелационни зависимости между лингвистични променливи. – В: Преходи и граници. Сборник доклади от XV годишна научна конференция на Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (18-19 май 2009 г.), София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2009, 480-495.
- Алексова, Кр. Методът на главните компоненти в социолингвистичните изследвания. – В: Психология и лингвистика. Сборник статии в чест на проф. Енчо Герганов. София: Просвета, 2011, с. 64–81.
- Алексова, Кр. *Перцептуална социолингвистика*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2023.
- Алексова, Кр. Правилно : неправилно в устната комуникация – анализ на езиковите нагласи на съвременните българи въз основа на данни от национална представителна анкета. – Материали от Националната научна конференция с международно участие „Актуални проблеми на устната комуникация“, Велико Търново, 28 – 29 октомври 2011 г.
- Алексова, Кр. Сравнително изследване на резултатите от няколко метода за установяване на йерархията на социолингвистичните променливи. – В: *Научни изследвания в чест на проф. д-р Боян Байчев. По случай неговата 70-годишнина*. Велико Търново, 2005, стр. 199–213.
- Алексова, Кр., Фетваджиева, Ст. Съпоставително изследване на езиковите атитюди на Балканите (пилотно проучване). – В: *Балканистичен форум*, 2006, кн. 1 – 3, Интимни и публични светове на Балканите. Благоевград: Международен университетски семинар за балканистични проучвания и специализации при ЮЗУ „Неофит Рилски“, стр. 224–244.
- Алексова, Кр., Цв. Славчева. Уличният език (Кой, къде, кога, защо, в каква степен - анкетно проучване). – В: *Проблеми на социолингвистиката. IX т. Агресията на уличния език*. София: Международно социолингвистично дружество, с.162-170.
- Ангелов, А. *Еколингвистика или екология на застрашените езици и лингвистика на застрашените екосистеми*. София: Международно социолингвистическо дружество, 2012.
- Ангелов, А. *Политическа лингвистика според принципите на екологичната етика*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2014.
- Армянов, Г. *Българският жаргон*. С., 1995.
- Армянов, Г. *Речник на българския жаргон*. С., 1993.
- Бъчварова, Ст. Съвременните социални контакти и тяхното отражение върху езиковата ситуация на град Елена. – В: *Проблеми на социолингвистиката, т. 5 Езикът и социалните контакти*. София, 1996, стр. 54–56.
- Венедиков, Й. *Статистика, социология и още нещо...* София, 1992.
- Герганов, Е. *Психометрични методи за проверка и оценка на знания по български език*. София, 1976.
- Григорова, П. *Социолингвистична вариантност в съвременната българска говорна практика (върху материал от столицата)*. (Дисертация), 1991.
- Джонев, С. *Социална психология. т. I, т. II.*, София, 1996.

Доклади от Конференцията с международно участие на тема „Езикови нагласи и книжовен език“ (София, 17 – 18 септември 2019 г.). София: Институт за български език, 2019, <https://ibl.bas.bg/wp-content/uploads/2019/10/Sbornik-Ezikovi-naglasii-knizhoven-ezik-2019.pdf>

Кънчева, П. От одобрение до отрицание към чуждите езици в София. – В: *Проблеми на социолингвистиката, т. IX. Агресията на уличния език*. София, 2008, стр. 182–189.

Маринов 2009: Маринов, Вл. *Билингвална интерференция в крайния български северозапад*. Велико Търново, 2009.

Coupland, N. and A. Jaworski, (eds.). *The New Sociolinguistics Reader*. Houndmills: Macmillan, 2009.

Chambers, J. K., P. Trudgill, N. Schilling-Estes, (eds.) 2002. *The Handbook of Linguistic Variation and Change*. Oxford: Blackwell.

Deprez, K., Persson, Y. Attitudes. – In: *Sociolinguistics. An international Handbook of the Science of Language and Society*. (Ed. Ammon, U., Dittmar, N., Mattheire, K.), Berlin, New York, 1987, pp. 125–133.

Ehrlich, S., M. Meyerhoff and J. Holmes (eds.) *The Handbook of Language, Gender and Sexuality*, 2nd edn. Wiley-Blackwell, 2014.

Fishman, J. & O. García (eds.). *The Handbook of Language and Ethnic Identity*. 2nd ed. Oxford: OUP, 2010.

Holmes, J. *An introduction to sociolinguistics*. London: Longman, 1992.

Kerswill, P. *Dialects Converging: Rural Speech in Urban Norway*. Oxford, 1994.

Kiesling, Scott F. *Language variation and change*. Edinburgh: Univ. of Edinburgh Press, 2011.

Kjuchukov, Hr. *Turkish and Roma Children Learning Bulgarian*. Sofia, 2007.

Sankoff, D. Statistics in sociolinguistics. – In: *Concise Encyclopaedia of Sociolinguistics*. Oxford, 2001, pp. 828–834.

Поредици и списания

Проблеми на социолингвистиката – българска поредица от 15 тома (до 2025 г.) с доклади от конференции по социолингвистика

International journal of the Sociology of Language

Journal of Sociolinguistics

Sociolinguistic Studies

Language in Society

Language Variation and Change

Research on Language and Social Interaction

Дата: 04.2025 г.

Съставил: проф. д.н. Красимира Алексова

Учебната програма е приета с протокол № 6 на ФС на ФСлФ от 10.06.2025 г.